

Секция: Региональная экономика

ГОБЛИК ВОЛОДИМИР ВАСИЛЬОВИЧ

*Д.е.н., доцент, перший
проректор Мукачівського
державного університету*

ЩЕРБАН ТЕТЯНА ДМИТРІВНА

*Д.психол.н., професор
ректор Мукачівського
державного університету
м. Мукачево, Україна*

СЕЗ І ТПР: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

На сучасному етапі реалізації стратегії європейської інтеграції України та розвитку транскордонного співробітництва важливу роль відіграє функціонування спеціальних економічних зон (СЕЗ) та територій пріоритетного розвитку (ТПР). Впровадження таких інструментів економічної співпраці активно впливає на збільшення зовнішньоторгівельного обороту, нагромадження інвестицій. Особливо це стосується транскордонних територій [5].

Проте усунення преференційних режимів у 2005 р. із діючих законів про СЕЗ і ТПР через прийняття закону України про бюджет на 2005 рік відтак і фактично позбавив гарантій інвесторів СЕЗ щодо незмінності правового режиму їхньої діяльності, спровокував погіршенню інвестиційного клімату в Україні та наніс збитки численним іноземним інвесторам які реалізовували значну кількість інвестиційних проектів.

Механізм дії преференційних режимів у транскордонних регіонах полягає у стимулюванні іноземного інвестування, освоєння нових технологій та імпорту високотехнологічного обладнання, що веде до розвитку транскордонного бізнесу та диверсифікації транскордонних ринків товарів і послуг. Як наслідок, відбувається активізація

інвестиційного співробітництва у межах транскордонного регіону, а також збільшуються обсяги транскордонної торгівлі [3].

Рис. 1. Алгоритм дії преференційного механізму становлення та розвитку зовнішньоекономічних зв'язків у транскордонному регіоні.

Авторська розробка.

Результати функціонування пільгових режимів інвестиційної діяльності на території Закарпатської області дають усі підстави стверджувати, що сьогодні закони України «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності у Закарпатській області» та «Про спеціальну економічну зону «Закарпаття» відповідають цілям, визначеним даними нормативними актами і відіграють домінуючу роль у розвитку економіки краю, навіть, коли скасована значна кількість статей законів [2].

Підтвердженням цього є наступні результати розвитку економіки області.

Прямі іноземні інвестиції. За весь період роботи ТПР та СЕЗ «Закарпаття» у реалізацію інвестиційних проектів залучено 341 млн. дол. США, в тому числі іноземних інвестицій на суму 149,6 млн. дол. США. Частка надходжень прямих іноземних інвестицій, які були залучені у реалізацію інвестиційних проектів ТПР та СЕЗ у загальному обсязі прямих іноземних інвестицій в економіку області, станом на 01.01.2007 складає 50 відсотків.

Створення робочих місць. За період дії цих двох законів на підприємствах території пріоритетного розвитку та спеціальної економічної зони «Закарпаття» створено та збережено майже 22 тисяч робочих місць.

Обсяги виробництва. Існуючі підприємства території пріоритетного розвитку та ті, у яких термін дії договору закінчився, та спеціальної економічної зони «Закарпаття» станом на 01.01.07 забезпечують 74,2% понад обсягів виробництва промислової продукції області.

На сьогодні можна констатувати зниження інтересу іноземного інвестора до роботи на Закарпатті. На жаль, саме цей негативний наслідок важко вимірюється у абсолютних величинах, але легко просліджується через поведінку іноземного інвестора. Якщо з 1994 по 2000 рік Закарпаття в середньому залучало по 14 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій, то починаючи з 2002 року спостерігається тенденція до значного, зростання їх обсягів: 2002 рік – 30,1 млн. дол. США, 2003 рік – 52,8 млн. дол. США, 2004 рік – 62,7 млн. дол. США, в 2005 році – 45 млн. дол. США, а за 2006 рік залучено 26,5 млн. дол. США. Фактичні вимірювані втрати від прийняття змін до законодавства, що регулює інвестиційну діяльність у основних показниках є наступні:[4]

Таблиця 1

**Розрахунок втрат у сфері інвестиційного співробітництва
Закарпатської області**

	ТПР		СЄЗ «Закарпаття»		Разом	
	К-сть	сума	К-сть	сума	К-сть	сума
Призупинено реалізацію проектів, од./ млн. дол. США	1	3,0	7	109,0	8	112,0
Недофінансовано проектів, од./ млн. дол. США	14	11,47	15	163,6	29	175,1
Недостворено робочих місць	4850		7000		11850	

У роботах закордонних авторів, присвячених проблематиці спеціальних преференційних економічних режимів та дослідженню їхнього впливу на зовнішньоекономічну діяльність регіонів, зазначається також, що продумана система пільг і господарських стимулів спроможна чинити суттєвий сприятливий вплив на розвиток транскордонного бізнесу, зокрема в частині впровадження інноваційних технологій і нарощування експортного потенціалу підприємств. У результаті цього створення СЄЗ та запровадження інших преференційних режимів на території прикордонних регіонів дозволяє запобігати поглибленню кризових тенденцій та створювати нові ресурси для регіонального розвитку [1].

З огляду на зазначене, вважаємо за доцільне:

- відновити дії статей, зокрема (частину третю статті 1 відновити в повному обсязі, статті 2, 7 і 8 відновити в повному обсязі) у Законі України «Про спеціальну економічну зону «Закарпаття» від 22 березня 2001 року № 2322-ІІІ та (статті 2 і 5 відновити в повному обсязі; частину другу статті 6 відновити в повному обсязі) у Законі України «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності у Закарпатській області» від 24.12.98 № 357- XIV.

- надати гарантії інвесторам щодо незмінності законодавчої бази протягом тривалого (не менше 20 років) період.

Література:

1. Блендовські М. Спеціальні економічні зони Польщі та їх вплив на місцевий розвиток та інвестиційний клімат / М. Блендовські // Економічні есе. – 2005. – Вип. 18. – С. 21
2. Гоблик В. В. Внешнеэкономические связи в трансграничных регионах: опыт Украины и стран Евросоюза. [монографія] / В. В. Гоблик. – М.: ЦСП и М. 2015 г.
3. Гоблик В. В. Спільні транскордонні регіони України та ЄС: зовнішньоекономічний аспект: [монографія] / В. В. Гоблик. – Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2012 р.
4. Головне управління статистики у Закарпатській області: статистичний бюлетень «Інвестиційна діяльність на території пріоритетного розвитку та СЕЗ «Закарпаття» станом на 1 січня 2015р.
5. Моделі і механізми регулювання єврорегіонального співробітництва України: [монографія] / [І. В. Артёмов, О. М. Ващук, Д. В. Вітер, В. В. Гоблик та ін.] Ужгород, 2013 р.